

Krievijas koksnes piegādes Ķīnai samazinās, kamēr Baltkrievijas eksporta apjomi strauji pieaug

Avoti: Latvijas Mežu sertifikācijas padome un Pasaules informācijas vietnes

Krievijas eksporta, īpaši kokmateriālu un izejvielu, kritumu uz Ķīnu nosaka vairāku ekonomisku, loģistikas un struktūras faktoru kopums. Pieprasījumu pēc Krievijas apaļkoksnes un zāģmateriāliem visbūtiskāk ietekmējusi ieilgusi Ķīnas nekustamā īpašuma tirgus krīze. 2025. gadā mājokļu pārdošanas apjomi Ķīnā nokritās līdz zemākajam līmenim kopš 2009. gada, un 2026. gada pirmajā pusē pārdoto platību apjoms samazinājās vēl par 11%–14%. Tas krasi samazināja Ķīnas būvnieku vajadzību pēc importa izejvielām.

Krievijas koksnes daļu Ķīnas tirgū aktīvi pārņem citi piegādātāji - īpaši Baltkrievija un Kanāda, kas piedāvā konkurētspējīgākas cenas. Pircēji Ķīnā arvien biežāk izvēlas lētākus zāģmateriālu analogus vai maina piegādes ķēdes, lai diversificētu riskus. Krievijas uzņēmumi, kas eksportē koksni, saskaras ar milzīgu Transsibīrijas maģistrāles rietumu posma un visa austrumu transporta koridora pārslodzi. Lēnā vagonu aprite un sastrēgumi fiziski ierobežo iespējas nogādāt precis līdz pircējiem Āzijā. Transportēšanas izmaksu kāpums vienlaikus "apēd" eksportētāju peļņas maržu.

Neskatoties uz iekšējām ekonomiskajām grūtībām, rubļa kurss pret ārvalstu valūtām periodiski saglabāties salīdzinoši augsts. Tas padara Krievijas preces dārgākas un mazāk pievilcīgas ārvalstu tirgos. Ķīnas bankas un uzņēmumi kļuvuši piesardzīgāki, padziļinot tirdzniecības saites ar Krieviju, jo pastāv nopietnas bažas nonākt zem Rietumvalstu sekundārajām sankcijām. Maksājumu veikšanai bieži nākas izmantot sarežģītas starpnieku shēmas vai kriptovalūtas, kas sadārdzina un palēnina darījumus.

Eksporta kritums vērojams ne tikai kokmateriālu sektorā. Ķīna samazinājusi arī Krievijas jēlnaftas, ogļu un naftas pārstrādes produktu iepirkumu apjomus un vērtību. Tāpat, pieaugot eksporta cenai, Ķīna pārtraukusi elektroenerģijas iepirkšanu no Krievijas

Tālajiem Austrumiem, jo tā kļuvusi dārgāka par vietējo elektroenerģiju.

Bankrotu vilnis Krievijā

Krievijas zāgmateriālu eksports uz Ķīnu 2026. gada pirmajos četros mēnešos salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu samazinājās par 30 procentiem - līdz 2,6 miljoniem kubikmetru, bet ieņēmumi saruka par 26 procentiem - līdz 603,7 miljoniem ASV dolāru, kā liecina aktuālākie Krievijas eksporta rādītāji. Ķīna 2025. gadā iegādājās 11,2 miljonus kubikmetru Krievijas zāgmateriālu, kas veidoja pusi no visa Krievijas eksporta, pirms nekustamā īpašuma krīze samazināja valsts mājokļu pārdošanas apjomus par 9,5 procentiem, sasniedzot zemāko līmeni kopš 2009. gada. Krievijas mežsaimniecības un kokapstrādes nozare, īpaši kokzāģētavas, pašlaik piedzīvo smagāko krīzi pēdējās desmitgadēs, kas ir izraisījusi plašu maksātnespējas un bankrotu vilni. Nozares asociācijas un reģionālie likumdevēji ir oficiāli brīdinājuši Kremli, ka līdz 2026. gada beigām bankrots draud līdz pat 50% no visiem valsts mežsaimniecības uzņēmumiem.

Eksporta tirgu sabrukums un Ķīnas "slazds"

Kokzāģētavu masveida maksātnespēju un darbības apturēšanu nosaka vairāki savstarpēji saistīti faktori. Pēc 2022. gada embargo Krievijas zāģētavas, īpaši valsts ziemeļrietumos – Karēlijā, Komi un Arhangeliskas apgabalā, zaudēja ienesīgo Eiropas tirgu.

Krievi pārorientēja gandrīz visu eksportu uz Āziju, padarot sevi bīstami atkarīgu no viena pircēja - Ķīnas, kas iepirka pusi no visas produkcijas. Kad Ķīnā sākās nekustamā īpašuma krīze un pieprasījums kritās, Krievijas zāģētavas palika ar milzīgiem nepārdotiem preču uzkrājumiem. Kamēr Krievijas apjomi Ķīnā 2026. gada sākumā saruka par gandrīz 30%, to vietu nekavējoties aizņēma Baltkrievijas un Kanādas piegādātāji, saasinot konkurenci un nospiežot cenas līdz nerentablam līmenim.

Lai finansētu karu Ukrainā, Krievijas valdība ir krasi samazinājusi finansiālo palīdzību eksportētājiem. Eksporta subsīdijas nozarei saruka no 7,6 miljardiem rubļu (85,6 miljoni eiro) 2023. gadā līdz nieka 550 miljoniem rubļu (6,2 miljoni eiro) 2026. gadā. Valdība pilnībā pārtrauca subsīdijas kuģu pārvadājumiem no ziemeļrietumu

ostām, padarot koksnes transportēšanu uz Āziju loģistiski neizdevīgu.

Krievu valdība ir arī palielinājusi uzņēmumu ienākuma nodokli no 20% līdz 25% un piemērojusi atpakaļejošas meža nomas maksas pārrēķināšanas kopš 2024. gada. Lai cīnītos ar inflāciju, Centrālā banka ir paaugstinājusi bāzes procentu likmi līdz pat 20%. Tas nozīmē, ka kokzāģētavām, kurām trūkst apgrozāmo līdzekļu, kredīti ir kļuvuši nepieejami, liedzot iespēju restrukturizēt parādus. Uzņēmumi nevar pārdot produkciju iekšējā tirgū, jo Krievijas valdība ir sākusi stingri ierobežot un samazināt hipotekāro kredītu subsidēšanas programmas, kas līdz šim uzturēja vietējo būvniecību. Eksperti lēš, ka jaunā kredītu politika samazinās mājokļu pieprasījumu Krievijā vēl par 30%–40%.

Pašreizējā situācija un “izmisuma soli”

Nozares finansiālie zaudējumi Krievijā pēdējo trīs gadu laikā ir pārsnieguši 15 miljardus rubļu, un gandrīz puse (45%–48%) mežizstrādes un kokapstrādes uzņēmumu strādā ar tiešiem zaudējumiem. Taču šis skaitlis neatspoguļo patieso krīzes mērogu, jo nozares kopējie ieņēmumu kritumi, parādi un neiegūtā peļņa mērāma daudzos miljardos eiro. Pat tādi reģionālie giganti kā Sibīrijas "*Tobol Timber*" un "*Ilim Timber*" Bratskas rūpnīca ir spiesti apturēt ražošanu, iesaldēt banku kontus un masveidā atlaist darbiniekus nodokļu parādu un tirgu zaudēšanas dēļ. Krievijas mežrūpnieki šobrīd izmisīgi pieprasa valdībai ieviest trīs gadu moratoriju bankrotu pasludināšanai, nodokļu brīvdienas un meža nomas maksu iesaldēšanu. Tomēr budžeta deficīta dēļ Maskava vilcinās sniegt apjomīgu palīdzību, kas nozīmē, ka zāģētavu lēnā agonija un bankroti turpināsies.

Baltkrievija krasi palielina eksportu

Baltkrievi ir palielinājuši tirdzniecības vērtību ar Ķīnu kokmateriālu nozarē par gandrīz trešdaļu gada laikā. Mežsaimniecības ministrs Aleksandrs Kuļiks apstiprina, ka pircēji Ķīnā iegādājas līdz pat pusei no sankcijām pakļautās valsts eksportēto zāģmateriālu.

Baltkrievijas kokzāģētavas šogad jūnijā pārdeva par 25 procentiem vairāk zāģmateriālu Ķīnai nekā gadu iepriekš, nosūtot 83 300 kubikmetru produkcijas 16,8 miljonu ASV dolāru vērtībā.

Tirdzniecības vērtība ir kāpusi par 33 procentiem, un vidējā cena sasniegusi 202 ASV dolārus par kubikmetru. Saskaņā ar muitas tirdzniecības datiem par Baltkrievijas zāģmateriālu eksportu, jūnija cenas bija par 6,4 procentiem augstākas nekā pirms gada tirgū, kurā konkurējošie Krievijas piegādātāji pārdod par gandrīz trešdaļu mazāk.

"Ķīna ir galvenā importētāja," šogad maijā vizītes laikā Pinskas mežsaimniecības uzņēmumā apstiprināja ministrs A.Kuliks. Viņš norādīja, ka ķīnieši iegādājas no 400 000 līdz 500 000 kubikmetru no tiem 1 miljoniem kubikmetru zāģmateriālu, ko Baltkrievija ik gadu eksportē. Baltkrievu uzņēmumi 2026. gadā ir izvēlējušies Ķīnas ražotājus desmit jaunām zāģētavu līnijām - pirmās divas jau ir iegādātas testēšanai Pinskā, un ministrs atzinīgi novērtējis iekārtas, kas patērē mazāk enerģijas un ir ar augstāku efektivitātes līmeni.

Neviena no tirdzniecības plūsmām gan neattīstās "taisnā līnijā", jo tajā pašā ikmēneša datu sērijā maijā Baltkrievijas eksporta apjoms bija samazinājies par 28 procentiem, pirms jūnijā atkal piedzīvoja strauju kāpumu.

Pekinas dominance aizsākās līdz ar Eiropas noteikto embargo. Brisele 2022. gada vidū slēdza Eiropas tirgu Baltkrievijas koksnei, tādējādi atņemot klientus, kuri savulaik nodrošināja 56 procentus no valsts eksportētajiem zāģmateriāliem. Līdz 2023. gada augustam Ķīnas daļa bija pieaugusi jau no 37 līdz 52 procentiem, savukārt ikmēneša apjomi ir atguvušies no 60 000 kubikmetru pirms sankciju ieviešanas līdz visu laiku augstākajam līmenim — 77 000 kubikmetru. Baltkrievi ir novirzījuši savu koksni arī citur, 2024. gada vienā ceturksnī pārdodot vairāk nekā 365 000 kubikmetru uz piecpadsmit Lukašenko režīmam "brālīgām valstīm" un nosūtot gandrīz 85 000 kubikmetru irāņiem saskaņā ar "pārtika pret kokmateriāliem" bartera vienošanos.

"Tas ir mūsu uzņēmumu konkurētspējas rādītājs," pagājušajā mēnesī Pekinā sacīja Baltkrievijas vēstnieks Ķīnā Aleksandrs Červjakovs, norādot, ka divpusējā tirdzniecība šogad sasniegusi jau 3,7 miljardus ASV dolāru, tas ir pieaugums par 17%, bet Baltkrievijas eksports palielinājies par 27 procentiem. Valsts pārvaldītā Baltkrievijas Universālā preču birža, kas tagad ir atvērusi savu biroju Šanhajā, 2024. gadā uz Ķīnu nogādāja preces 129,3 miljonu ASV dolāru vērtībā. Skujkoku zāģmateriāli bija lielākā preču pozīcija, un koksne veidoja 83 procentus no biržā tirgotā eksporta 2025. gadā.

Regulatori tagad uzskata Ķīnā apstrādāto koksni par sankciju režīma vājo punktu. Brisele ir vērsusi uzmanību uz bērza saplāksni, kam ir Krievijas vai Baltkrievijas izcelsme. Ķīnas lapu koku saplāksnim kopš 2025. gada novembra Eiropas Savienībā tiek piemērots muitas nodoklis 86,8 procentu apmērā. Četrus gadus pēc tam, kad Brisele slēdza Eiropu baltkrievu koksnei, Baltkrievija gadā pārstrādā 4 miljonus kubikmetru komerciālo kokmateriālu, un Ķīna iepērk līdz pat pusei no visa zāģmateriālu apjoma, kas tiek eksportēts no Baltkrievijas.

Baltkrievijas un Ķīnas sadarbība kopš 2022. gada

Kopš 2022. gada vidus, kad Eiropas Savienība ieviesa bargas sankcijas pret Baltkrieviju un pilnībā slēdza savu tirgu tās koksnes importam, Minska ir veikusi radikālu tirdzniecības plūsmu pārorientāciju Āzijas virzienā, kur par tās galveno ekonomisko glābšanas riņķi ir kļuvusi Ķīna.

Pirms sankciju ieviešanas Eiropas valstis patērēja aptuveni 56% no Baltkrievijas eksportētajiem zāģmateriāliem. Pēc embargo sākuma Ķīnas daļa Baltkrievijas eksportā strauji pieauga — no 37% pirms sankcijām līdz 52% jau 2023. gada augustā. Pašlaik Ķīna stabili iepērk aptuveni pusi no visa valsts zāģmateriālu eksporta. Kopējā divpusējā tirdzniecība 2026. gadā sasniegusi 3,7 miljardus ASV dolāru, bet Baltkrievijas eksports uz Ķīnu audzis par 27%. Tikai 2026. gada jūnijā vien eksports uzrādīja 24,9% apjoma pieaugumu un 32,9% vērtības pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

Baltkrievijas Universālā preču birža (BUCE) ir izvērsusi aktīvu darbību Ķīnā, atverot savu filiāli Šanhajā. 2024. gadā caur biržu uz Ķīnu tika realizētas preces 129,3 miljonu ASV dolāru vērtībā, kur galvenā pozīcija bija skujkoku materiāli. 2025. gadā kokmateriāli veidoja pat 83% no visa biržā tirgotā eksporta. Sadarbība vairs neaprobežojas tikai ar izejvielu pārdošanu. 2026. gadā Baltkrievijas valsts mežsaimniecības uzņēmumi ir noslēguši līgumus par jaunu zāģētavu ražošanas līniju iepirkšanu no Ķīnas, lai modernizētu savu vietējo rūpniecību ar energoefektīvākām iekārtām. Tā kā tiešais Baltkrievijas un Krievijas koksnes eksports uz Eiropu ir bloķēts, ES regulatori ir konstatējuši, ka Ķīna tiek izmantota kā starpnieks. Baltkrievijas un Krievijas koksne tiek

ievesta Ķīnā, tur pārstrādāta (piemēram, saplāksnī) un tālāk eksportēta uz Eiropu.

Kopš 2022. gada Baltkrievija ir veiksmīgi amortizējusi Eiropas sankciju triecienu, pilnībā integrējoties Ķīnas tirgū. Šī sadarbība ir pāraugusi no vienkāršas resursu pārdošanas stratēģiskā partnerībā, kurā Minska ir kļuvusi pilnībā atkarīga gan no Ķīnas pircējiem, gan no tās rūpnieciskajām tehnoloģijām.